

9. Синенко В.Я. Профессионализм как категория педагогической науки/ Современный учитель: стандарты профессионализма. Сб. научно-методических статей / В.Я. Синенко // Современный учитель: стандарты профессионализма. Сб. научно-методических статей. – Новосибирск : НИПКиПРО, 2000. – С. 7-22.
10. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты [Электронный ресурс] / А.В. Хуторской // Интернет-журнал "Эйдос". – 2002. – 23 апреля. – Режим доступа к журн.: <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.html>

Марченко В.С.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ СОВРЕМЕННОГО УЧИТЕЛЯ

В статье рассматривается проблема профессиональной компетентности учителя как результата профессиональной подготовки будущих учителей, различные научные подходы к определению профессиональной компетентности, профессиональной педагогической компетентности. На основе научных трудов исследователей определены аспекты профессиональной компетентности учителей на современном этапе развития педагогической науки, раскрыта сущность понятия «профессиональная компетентность» через ключевые компоненты профессиональной компетентности учителя и их содержание.

Ключевые слова: образование, учитель, компетенция профессиональная компетентность, профессиональная педагогическая компетентность.

Marchenko V.

PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE MODERN TEACHER

The article shows us the problem of professional competence of teachers, as a result of training future teachers, different scientific approaches to determine the professional competence, professional pedagogical competence. Based on scientific research papers identified aspects of professional competence of teachers in the current development of science teaching, the essence of the concept of "professional competence" because the main components of professional competence of teachers and their content.

Reported that the professional competence of teachers - the concept of dynamic, multifaceted and multidimensional, its content varies according to the processes occurring in society and education. The structure of professional competence should also occasionally mutate, corrected due about modern development of science and practice.

Questions definition content, forms, levels, mechanisms and structures of professional competence of teachers educational institution in need of further development, systematization, analysis and synthesis. Researchers developed and constantly improved main components of professional competence of teachers.

The conclusion is that today the majority of scholars among the main position of professional competence of teachers derive productive competence in the first place and looking for it not only as the ability to work, and above all as the ability to create their own product, certain decisions, bearing responsibility for them, readiness and the need for creativity.

From the professional competence of teachers depends on the formation of competitiveness of main competencies of pupils, their ability to enter the global world space, so improving the professional competence of teachers of secondary schools – one of the main directions of reforming the current system of education. Therefore, at the present stage of modernization of education special urgency and relevance to the issues of development and improving the professional competence of teachers in secondary schools.

Key words: education, a teacher, competence, professional competence, professional pedagogical competence.

Подано до редакції 16.03.2016.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. З.Н.Курлянд

УДК 378.125

© 2016

Саюк В.І.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КОНСУЛЬТАНТІВ ГАЛУЗІ ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК УСПІШНОЇ ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається проблема професійної компетентності консультантів галузі освіти як важливого чинника успішної фахової діяльності. Зазначається, що професійна компетентність консультантів у галузі освіти – це інтегрована на функціональному рівні система, яка відображає змістову основу професійної діяльності фахівця. Науково обґрунтовано і визначено структуру професійної компетентності консультанта у галузі освіти. Виокремлено компоненти і види компетентностей у структурі професійної компетентності консультанта, які дали можливість окреслити специфіку фахової діяльності консультанта галузі освіти.

Ключові слова: консультант у галузі освіти, професійна компетентність фахівця, компоненти компетентності, програмні компетентності, види компетентностей, структура професійної компетентності консультанта.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Розвиток ринкових відносин України із зарубіжними країнами, поява нових напрямів і видів економічної діяльності та створення сучасних робочих місць, викликали попит на таку професійну практику як консультування. Консультування, з точки зору професійної діяльності, необхідно розуміти як процес надання консультантом послуг споживачу у вигляді інформації або порад щодо виявлення проблеми, її аналізу, розроблення рекомендацій і супроводу клієнта у її вирішенні. Об'єктивна суспільна потреба у підготовці професійних консультантів для галузі освіти спричинила відкриття в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова нової та єдиної в Україні спеціальності 8.18010004 "Дорадництво" (дорадник – "той, хто дає поради, радить що небудь; назва службовця-консультанта" [6, с. 376]). У зв'язку з цим постала проблема визначення сутності та змісту професійної компетентності, якою повинен володіти консультант у галузі освіти після закінчення вищого навчального закладу (ВНЗ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Для створення привабливого і конкурентного європейського простору вищої освіти у рамках Болонського процесу активно розробляється компетентнісний підхід. Головні категорії компетентнісного підходу безпосередньо пов'язані з ідеєю цілеспрямованості і цілезаданості освітнього процесу. Значну увагу компетентнісному підходу в сучасній освіті приділяють вітчизняні науковці (Н. Бібік, В. Луговий, О. Пометун, Ю. Рашкевич, Л. Хоружа), зарубіжні дослідники (Т. Браже, В. Введенський, В. Кальней, В. Краєвський, Н. Кузьміна, А. Маркова, Дж. Равен, А. Хуторський, С. Шишов), міжнародні організації (Міжнародна комісія Ради Європи, Експерти країн Європейського Союзу, ЮНЕСКО, Міжнародний департамент стандартів, Організація економічного співробітництва та розвитку).

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягає у визначенні сутності та структури професійної компетентності консультантів у галузі освіти як основи якісної підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження... Підґрунтя для підготовки майбутніх фахівців у галузі педагогічного консультування склали розроблені стандарти вищої освіти (освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника ВНЗ і освітньо-професійна програма), навчальний план і профіль програми магістра наук з дорадництва у галузі освіти. Для розроблення зазначених нормативних документів підготовки майбутніх консультантів у галузі освіти використано компетентнісний підхід. Методологічна сутність якого полягає у відображенні освітніх результатів у термінах компетентностей особи, яких вона набуває у процесі здобуття вищої освіти.

У межах проекту Європейської комісії "Тьюнінг – гармонізація освітніх структур в Європі" визначено "компетентність", як інтегроване та динамічне поєднання знань, розуміння, умінь, здатностей, цінностей, інших якостей особистості. Компетентності студентів формуються при вивченні різних навчальних дисциплін та оцінюються на різних етапах процесу навчання [8]. Загалом, компетентності розглядаються, з одного боку, як орієнтири для розроблення навчальних планів, програм та засобів оцінювання і передбачають гнучкість та автономність у їх конструюванні, а з іншого боку, забезпечують опис того кінцевого результату, на який спрямовано зміст навчання. Розвиток загальних (або універсальних) та фахових компетентностей стає все більш вагомим складовою підготовки майбутніх консультантів у галузі освіти [4, с. 158]. Як зазначає В. Луговий, у компетентнісній методології важливим є "тлумачення компетентностей і виокремлення їх базового набору" [1, с. 3]. Тому нашим завданням є виокремлення такого набору компетентностей майбутніх консультантів у галузі освіти, які складуть основу для розроблення змісту навчання та успішної професійної діяльності.

Використовуючи рекомендації представників проекту "Тьюнінг" [8], CoRe 2 – "Competences in Recognition and Education 2" [7] та Ю. Рашкевича [3], ми виокремили компетентності, які увійшли до профілю програми магістра наук з дорадництва у галузі освіти (див. табл. 1). Беручи до уваги програмні компетентності та види професійної діяльності майбутніх консультантів (надання консультативних освітніх послуг педагогічним працівникам, керівникам закладів і установ освіти; розроблення та експертиза методичного забезпечення загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти; організація сертифікації, атестації та підвищення кваліфікації педагогічних працівників; аналіз і впровадження передового педагогічного досвіду; супровід інноваційних проектів; організація та проведення супервізії фахівців у галузі освіти; консультування дитини у ситуаціях дидактичних ускладнень, розвитку творчих обдарувань та успішної інтеграції в соціум; консультування сім'ї у проблемах навчання, виховання та розвитку дитини, вибору навчального закладу, в т.ч. для освіти за кордоном; консультування у територіальній системі освіти тощо [5, с. 56]), можемо говорити про окремі *види компетентностей консультантів у галузі освіти*: психологічна, комунікативна, дослідницька, методична, управлінська, проектна. Кожну із зазначених видів компетентностей можна розглядати як систему, що складається з певних компонентів (мотиваційно-цільовий, когнітивний, операційний, особистісний) та елементів (мотиви, цілі та ціннісні орієнтації щодо конкретного виду діяльності; знання; уміння та навички; особистісні якості). Стисло розглянемо кожен з них.

Психологічна компетентність консультантів у галузі освіти визначається, як здатність використовувати психологічні засоби для організації професійної взаємодії і співпраці з колегами та споживачами консультаційних послуг, уміння керувати своїм психічним станом та високий рівень самосвідомості. Для цього консультанту необхідно володіти основами загальної і вікової психології; знати особливості мотиваційної сфери та функції мотивації; створювати умови формування мотивації у процесі консультативної взаємодії; застосовувати наукові підходи до визначення цілей консультування; розуміти потреби споживачів в одержанні консультаційних послуг.

Комунікативна компетентність консультанта – це здатність установлювати і підтримувати ділові контакти з людьми. Вона визначається рівнем і стилем спілкування, виступає необхідною умовою особистої, професійної, наукової та громадської діяльності. Для цього консультанту необхідно знати основи професійного педагогічного спілкування; функції спілкування; особливості міжособистісної взаємодії; володіти різними способами поведінки у міжособистісному спілкуванні; застосовувати різні техніки спілкування; знати причини

виникнення міжособистісних конфліктів і способи їх попередження тощо. Водночас консультант повинен уміти адекватно сприймати та розуміти споживачів консультаційних послуг; виявляти здатність до емпатії; орієнтуватися у різних ситуаціях спілкування; вирішувати конфлікти в системах »консультант-клієнт“, »клієнт-клієнт“ тощо.

Таблиця 1

Програмні компетентності магістра з дорадництва у сфері освіти

Програмні компетентності	
Загальні	<p><i>Здатність до аналізу і синтезу.</i> Правильна постановка питання або проблеми дослідження у курсовій та дипломній роботах, здібність до описування процесів і досвіду з дорадництва і педагогіки, винесення висновків і формулювання рекомендацій під час семінарських і лабораторних занять, виробничих практик.</p> <p><i>Здатність застосовувати знання на практиці.</i> Виконання завдань на робочому місці під час виробничих практик, здійснення рефлексії виконаної роботи або проведеного заняття, збір інформації з різних джерел для написання звіту про практику, курсової та дипломної роботи.</p> <p><i>Навички управління інформацією.</i> Пошук інформації в літературі й інтернеті та їх інтерпретація, розпізнавання первинних і вторинних джерел інформації, уміння користуватися бібліотекою для своєї індивідуальної роботи.</p> <p><i>Навички міжособистісного спілкування.</i> Здатність працювати у групі, ефективно представляти свої проекти, розвивати лідерські вміння та навички, ефективно використання умінь вербальної і невербальної комунікації, здатність керувати і працювати у дискусійній групі, проводити опитування, створювати інтерактивне навчальне середовище.</p> <p><i>Здатність працювати самостійно.</i> Навички розпоряджатися наявним часом, розставляти пріоритети, вкладатися у визначені терміни і видавати погоджений результат.</p> <p><i>Здатність проведення дослідження.</i> Необхідність знання різних методів досліджень для збору якісних і кількісних даних, їх аналіз та інтерпретація, критичний аналіз існуючих досліджень, представлення результатів дослідження та їх коментування, захист магістерської роботи у присутності експертів.</p>
Фахові	<p><i>Здатність до проведення консультування.</i> Знання напрямів консультативної діяльності, забезпечення логіки та структури комунікативної взаємодії, аналіз професійних проблем у консультативній взаємодії, навички надання освітніх консультативних послуг, використання різних методів і форм консультативної діяльності.</p> <p><i>Здатність до освітньої діяльності.</i> Теоретико-методологічні знання з педагогічного дорадництва, науково-методичного супроводу суб'єктів освітнього процесу, загальнопедагогічної діяльності, аналіз процесів і явищ у галузі освіти, уміння використовувати комплексні знання у професійній практиці, користуватися логікою та структурою мовлення.</p> <p><i>Навички експертної діяльності.</i> Здатність оцінювати результати професійної діяльності дорадників у галузі освіти, функціонування навчального закладу, аналізувати та інтерпретувати результати передового педагогічного досвіду та інноваційної діяльності, уміння проводити експертизу освітніх проектів та ініціатив.</p> <p><i>Здатність до управлінської діяльності.</i> Уміння планувати професійну діяльність дорадника у галузі освіти, ефективно розподіляти ресурси, прогнозувати ризики та здійснювати моніторинг якості освіти, розробляти та приймати результативні управлінські рішення, здійснювати відбір персоналу, організувати процес навчання у навчальних закладах освіти, формувати професійний імідж консультанта у галузі освіти.</p> <p><i>Навички проектної діяльності.</i> Уміння проектувати освітню діяльність із урахуванням результатів моніторингу, прогнозувати перебіг інноваційних процесів і результатів інноваційної діяльності, розробляти проекти і навчальні програми у галузі освіти, конструювати зміст і програми навчальних дисциплін педагогічного циклу у ВНЗ різних рівнів акредитації, розробляти експертну навчально-методичну документацію, оформляти результати проведених науково-педагогічних досліджень.</p> <p><i>Здатність до використання освітніх технологій.</i> Навички застосування методів і освітніх технологій при викладанні загальнопедагогічних дисциплін, знання сучасних інформаційних технологій та методів розповсюдження інформації у практиці методичних і дорадчих служб, вибір засобів і методів навчання з використанням комп'ютерної техніки, уміння проводити тестову перевірку знань студентів засобами ІКТ.</p>

Дослідницька компетентність консультанта визначається як пізнавально-теоретична готовність до здійснення наукового дослідження у галузі освіти. Для цього консультанту необхідно володіти понятійним апаратом методології науки; знати принципи, методи і засоби наукових досліджень; застосовувати логіку проведення наукового дослідження; розуміти особливості творчої праці у дослідницькій діяльності; послуговуватися інформаційним забезпеченням наукового дослідження, презентувати результати наукового дослідження тощо.

Методична компетентність консультанта – це здатність до використання різних освітніх технологій, методів і засобів навчання, розроблення дидактичних і експериментальних матеріалів тощо. Для цього консультант у галузі освіти повинен володіти методикою викладання загальнопедагогічних навчальних дисципліни; знати сучасні освітні технології і техніки навчання; володіти методами і формами проведення різних

навчальних занять; уміти користуватися різними засобами навчання; володіти технікою розробки дидактичних матеріалів тощо.

Управлінська компетентність консультанта проявляється у його здатності планувати, аналізувати й організувати професійну консультативну діяльність для досягнення прогнозованого результату; контролювати перебіг консультативної взаємодії з клієнтом; здійснювати експертну оцінку науково-методичних матеріалів та професійної діяльності педагогічних працівників. Тому важливо консультанту знати теоретичні основи управління; особливості управління навчальним закладом і процесом навчання; закономірності планування професійної діяльності; види, функції та методи контролю тощо.

Проектна компетентність консультанта полягає у здатності розробки, визначення та втілення освітніх і наукових проектів, науково-методичному супроводі педагогічних працівників щодо реалізації проекту, передбачення результатів проектної діяльності. Для цього консультант повинен знати теоретичні основи проектування і прогнозування, технології розробки наукового проекту; прогнозувати результати проекту; володіти технологією проектування тощо.

Сукупність зазначених видів компетентностей утворює певну інтегровану систему, яку визначатимемо як професійну компетентність консультанта у галузі освіти. Тому, під *професійною компетентністю консультантів у галузі освіти розумітимемо інтегровану професійно-особистісну характеристику фахівця, яка включає цільові та мотиваційно-ціннісні орієнтації, фахові й функціональні знання, уміння і навички, здатності діяти у різних виробничих ситуаціях та особистісні якості, які спрямовані на досягнення ефективного результату у професійній діяльності*. Однак звертаємо увагу і на те, що поняття "професійна компетентність консультанта у галузі освіти" є складним утворенням, оскільки включає в себе з одного боку, компоненти, які притаманні будь-якому виду компетентності (мотиваційно-цільовий, когнітивний, операційний і особистісний), а з другого, власне набір компетентностей, які визначають його фахову діяльність (види компетентностей). Тому можемо говорити про те, що професійна компетентність консультантів у галузі освіти – це інтегрована на функціональному рівні система, яка відображає змістову основу професійної діяльності фахівця. Коротко охарактеризуємо зміст кожного з виділених компонентів.

Мотиваційно-цільовий компонент обумовлює активність консультанта до професійної діяльності та визначає характер її спрямованості. Елементами зазначеного компоненту є мотиви, цілі та ціннісні орієнтації щодо конкретного виду діяльності. Мотиваційно-цільовий компонент виступає своєрідним індикатором, який дає можливість визначити ставлення консультанта до професійної діяльності та професійного самовдосконалення. Саме зазначений компонент виконує роль внутрішнього регулятора професійної поведінки фахівця.

Когнітивний компонент професійної компетентності охоплює фахові знання консультанта, а також таких дисциплін як педагогіка, психологія, менеджмент, нормативно-законодавчі знання, методики навчання тощо. Знання, що розглядаються як система наукових понять і категорій, дають можливість консультанту у галузі освіти глибше зрозуміти професійну дійсність, осмислювати найстотніші зв'язки й відносини у консультативній взаємодії. Процеси засвоєння, перетворення й використання професійних знань опосередковуються особистістю консультанта, його ставленням до власної діяльності. Знання стають професійними тільки тоді, коли вони перетворюються та вибудовуються в систему для практичного розв'язання конкретних завдань, коли їх набуття вмотивоване індивідуально-особистісними потребами та виступають джерелом професійного розвитку.

Операційний компонент у структурі професійної компетентності консультанта розглядатимемо як сукупність фахових умінь, навичок і здатностей особистості. Зазначений компонент охоплює способи дій (засоби, форми, методи, прийоми консультативного впливу), сформовані на рівні умінь, або навичок; тактику особистісно-зорієнтованої поведінки у процесі взаємодії з клієнтами; прояві професійного такту; комунікативні здібності; вміння безконфліктного вирішення виробничих ситуацій тощо.

Особистісний компонент представлений професійно-особистісними якостями консультанта. Їх можна виокремити у три загальні групи:

- якості, необхідні у професійній практичній діяльності, взаємодії з усіма учасниками консультативного процесу;
- якості, необхідні для професійного й особистісного зростання консультанта, його самовдосконалення;
- якості, що регулюють поведінку консультанта, враховуючи і здатність до рефлексії [2, с. 107].

Будь-який компонент структури професійної компетентності консультанта не може існувати автономно, він завжди інтегрується з більш масштабними системами. Так, мотиваційний блок професійної компетентності входить до структури загальної особистісної спрямованості, когнітивний – до структури світогляду. Операційний же компонент входить до ширшого аспекту професійної діяльності – процесуального, що дає змогу розглядати реалізацію професійної компетентності у межах діяльнісного і функціонального підходів.

Визначення поняття "професійна компетентність консультанта у галузі освіти" та конкретизація її змісту і структури дали можливість окреслити специфіку фахової діяльності консультанта. Визначені структура і зміст професійної компетентності консультанта містять ті провідні компетентності, якими повинен володіти справжній

професіонал.

Висновки... Таким чином, розглянувши зміст і структуру професійної компетентності консультанта, ми визначили, що вона є інтегрованою на функціональному рівні системою та відображає професійну діяльність консультанта у галузі освіти. Професійну компетентність консультанта не можна розглядати поза розвитком його особистості. Це можна пояснити тим, що консультант упродовж своєї професійної діяльності засвоює необхідні знання, набуває вмінь та навичок в особистісному контексті.

Визначені зміст і структура професійної компетентності консультанта у галузі освіти складають основу для його професійного розвитку. Можна очікувати, що розроблена структура професійної компетентності консультанта має перспективи впровадження для професійну підготовку майбутніх фахівців. Виходячи із зазначеного, вважаємо пріоритетним напрямом подальших досліджень проблему розробки діагностичного інструментарію для визначення рівня професійної компетентності консультантів та виокремленні організаційно-педагогічних умов для її формування.

Використана література:

1. Луговий В.І. Формування ціннісної компетентності науково-педагогічних працівників – важлива умова їх успішної діяльності в сучасній вищій школі / В.І. Луговий // Проблеми освіти : наук. зб. – К. : Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України, 2010. – Вип. 63. – Ч. 1. – С. 3-9.
2. Медведева Г.П. Этика социальной работы / Г.П. Медведева: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 208 с.
3. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю.М. Рашкевич. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
4. Саюк В.І. Компетентнісний підхід у підготовці науково-педагогічних кадрів і сукупність компетентностей сучасного викладача системи післядипломної педагогічної освіти / В.І. Саюк // Теорія і практика підготовки науково-педагогічних кадрів в Україні: зб. наук. пр. : НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К. : СПД-ФО Рудник В.А., 2015. – С. 154-168.
5. Саюк В.І. Становлення та розвиток педагогічного дорадництва в Україні / В.І. Саюк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць. / ред. кол. : Н.В. Гузій (відп. ред.). – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – Вип. 25 (35). – С. 52-58.
6. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. – К. : Наукова думка. – Том 2, 1971. – 550 с.
7. Competences in Recognition and Education 2 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.core-project.eu.
8. Tuning Education Structures in Europe [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tuning.unideusto.org>. – 2008.

Саюк В.І.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КОНСУЛЬТАНТОВ ОТРАСЛИ ОБРАЗОВАНИЯ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР УСПЕШНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассматривается проблема профессиональной компетентности консультантов области образования как важного фактора успешной профессиональной деятельности. Отмечается, что профессиональная компетентность консультантов в области образования – это интегрированная на функциональном уровне система, которая отражает содержательную основу профессиональной деятельности специалиста. Научно обосновано и определено структуру профессиональной компетентности консультанта в области образования. Выделены компоненты и виды компетенций в структуре профессиональной компетентности консультанта, которые позволили определить специфику профессиональной деятельности консультанта области образования.

Ключевые слова: консультант в отрасли образования, профессиональная компетентность специалиста, компоненты компетентности, программные компетентности, виды компетентностей, структура профессиональной компетентности консультанта.

Sayuk V.

PROFESSIONAL COMPETENCE OF CONSULTANT AS AN IMPORTANT FACTOR SUCCESSFUL CAREER

Topic of the article the problem of professional competence of consultants the field of education as an important factor of a successful career. It is noted that consultation, in terms of professional activity, should be considered as the process of providing consultant services to the consumer in the form of information or tips to identify the problem, analyze it, make recommendations, and customer support in its decision.

Scientifically determined the structure of professional competence of the consultant in the field of education. The professional competence in the structure has the components and types of competencies. Among the main components: motivational, targeted, cognitive, operational and personal. The main types of competencies in the structure are the psychological, communication, research, methodological, management and design.

It was emphasized that the professional competence of a consultant in the field of education should be understood as an integrated professional-personal characteristic, which includes targets and motivation, value orientation, professional and functional knowledge, skills, ability to act in various work situations and personal qualities, which are aimed at achieving effective results in their professional activities.

Attention is drawn to the fact that the professional competence of a consultant in the field of education is a complex organization, because it includes on the one hand, the components inherent in any competence form (motivational, target, cognitive, operational and personal), and the second, the actual set of competencies, which define professional activities (competencies).

Therefore stresses that the professional competence of a consultant in the field of education - integrated system at a functional level, which reflects the substantive basis of professional activity of a specialist.

Based on the above, we consider a priority issue for further research development of diagnostic tools to determine the level of competence of professional consultants and separation of organizational and pedagogical conditions for its formation.

Key words: consultant in the field of education, of professional competence of specialist, components of competence, programmatic competence, types of competence, structure of professional competence of consultant.

Подано до редакції 20.04.2016.

УДК 37.011.3-051:005.336.5:37.091.12:005.963

© 2016

Сидоренко В.В.

АКМЕОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Головним сьгоднішнім завданням стало виробництво компетентних людей – таких людей, які були б здатні застосувати свої знання в умовах, що змінюються, і... чия основна компетенція полягає в умінні включатися впростійне самонавчання протягом усього життя.

М.Ш. Ноулз

Стаття продовжує цикл публікацій автора, присвячений розробленню технології науково-методичного супроводу професіогенезу педагогічних працівників у системі післядипломної освіти. Здійснено експлікацію базових понять «професіогенез педагогічних працівників», «технологія навчання дорослих», «акмеологічні технології», «акмеограма». Описано акмеологічні технології неперервного професійного розвитку педагогічних працівників протягом міжкурсового періоду. Розглянуто акмеограма як засіб стимулювання й перманентного моніторингу акмединаміки педагогічної майстерності, що уможливує формування спеціаліста інформаційного суспільства як суб'єкта власного самовдосконалення до рівня найвищих професійних досягнень.

Ключові слова: освіта дорослих, система післядипломної педагогічної освіти, педагогічний професіогенез, науково-методичний супровід, диференційований акмеологічний простір, міжкурсовий період, акмеограма, індивідуальна освітня траєкторія, акмеологічні технології, самотрансценденція.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Філософське осмислення освітніх процесів сучасності та їх відповідних перспективних трансформацій епохального характеру в майбутньому дає підстави обґрунтувати це явище як «парадигмальна революція в освіті». Недаремно у світі став потужно проявляти себе загальноцивілізаційний закон пріоритетності освіти, здатної швидко й адекватно реагувати на соціально-економічні й технологічні зміни. Своєрідним відгуком на цивілізаційно-історичні імперативи ХХІ століття є розроблення багатоваріантних, диверсифікованих за профілем програм, моделей, форм освіти дорослих, переосмислення засадничих принципів, ціннісних настанов підготовки і підвищення кваліфікації фахівців з урахуванням принципів людиноцентризму, неперервності, випереджувальності, гуманізації, варіативності, мобільності, індивідуалізації, мережовості тощо.

В умовах післядипломної освіти професійний розвиток педагогічних працівників становить складний багаторівневий, пролонгований, поетапний і амбівалентний (оскільки можна спостерігати його нерівномірність і гетерохронність на всіх стадіях, порушення лінійності, послідовності й впорядкованості, етапи біфуркації) процес, що включає становлення кваліфікованого спеціаліста, професіонала, особистості з акмеологічною позицією, який проходить певні періоди, зокрема професійної адаптації, набуття емпіричного досвіду, формування і вдосконалення педагогічного професіоналізму, творчого самовираження і самореалізації, педагогічної майстерності. На позначення процесу професійного розвитку педагогічного працівника як акмепрофесіонала й особистості у часовому та просторовому планах оперуємо поняттям «педагогічний професіогенез» (ПП). В основу професіогенезу педагогічних працівників покладено перетворення чотирьох аспектів в їх цілісності і взаємозумовленості: біологічного, психічного, духовного й професійного. Зокрема *біологічний аспект* пов'язаний із розвитком індивідуальних якостей педагогічного працівника; *психічний* – з його особистістю; *духовний* – із творчою індивідуальністю, ціннісно-смысловим простором, який формується протягом усіх періодів професіогенезу й через певні відповідні соціокультурні інституції на основі інтеріоризації загальнолюдських і національних морально-етичних орієнтирів транслюється учасникам взаємодії (професіоналізм особистості); *професійний* – із неперервним самовдосконаленням і самореалізацією фахівця як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності протягом усього життя (професіоналізм діяльності). На післядипломній фазі професіогенезу дорослі учні вже мають стійку навчальну мотивацію, компетентнісний досвід, який стає основним джерелом навчання, певний стереотип світосприйняття, настанов і професійно-педагогічних дій для вирішення професійний протиріч, індивідуально-творчо транспозиціонують набуті знання в практичній площині. Тому процес навчання дорослих має бути андрагогізовано й акмеологізовано, переглянуто традиційний арсенал засобів, принципів, технологій, при цьому надаватися перевага суб'єктній активності й творчості педагогічного працівника,